

SAKENS DEL 2, Kunnskapsgrunnlaget

Denne saken gir i en kort presentasjon av aktuelt kunnskapsgrunnlag for arbeidet med temaplanen. Kunnskapsgrunnlaget baserer seg på eksisterende og ny innsikt og kunnskap, tematisk sortert i sakens del 2.

Samfunnsdeltakelse og medvirkning

Tilgjengelighet og inkludering i de sosiale omgivelsene er viktig. Det å delta og bidra i aktiviteter, føle seg verdifull og velkommen, har stor betydning for helse og trivsel. Et godt liv skapes for de fleste av oss sammen med andre.

Lokalkunnskap

Informasjon om tjenestetilbud og muligheter for å medvirke i kommunal planlegging og utvikling er vesentlig. Det er viktig for deltagelse og god helse at sosiale arenaer, kulturelle tilbud og aktiviteter i lokalmiljøet formidles gjennom kanaler som rekker frem til så mange eldre som mulig. Det er behov for å etablere gode kommunikasjonsplattformer både digitalt og analogt, gjennom en kommunikasjonsstrategi.

Prosjektet «Fremtidens senioraktiviteter i et aldersvennlig Bærum» er sentralt i den videre kartleggingen og utviklingen av løsninger. Det er også en pågående kartlegging av ensomhet blant eldre ([Kartlegging av ensomhet 80 og 85 åringer i Bærum](#)).

De fleste respondentene på innbyggerundersøkelsen og folkemøtet engasjerer seg i lokalsamfunnet sitt. 35 prosent svarer at de engasjerer seg ofte eller svært ofte. En viktig motivasjon for deltakelse i frivillig arbeid er å få mulighet til å engasjere seg i noe den enkelte er interessert i eller flink til. Det å ikke forplikte seg til noe fast er også viktig for å utløse respondentenes deltakelse i lokalsamfunnet.

Mange ønsker å være besøksvenn eller hjelpe nye landsmenn med språktrening og integrering. De fleste respondentene (62 prosent) opplever at de er nok sosiale. Noen opplever imidlertid at de kunne vært mer sosiale, og ville deltatt mer hvis de var blitt invitert.

Til temaet *samfunnsdeltakelse og medvirkning* handlet innspill og diskusjoner i workshopene om betydningen av å utvikle lokalmiljøer, nærmiljøsentra, om å tilrettelegge for frivillighet og fleksibilitet, og om nye løsninger for transport og mobilitet. Forebygging av ensomhet var også et tema i workshop. Andre innspill handlet om å utvikle digitale flater og betydningen av en tydelig visjon for et aldersvennlig Bærum.

Bolig

Boligen og bomiljøet er viktig for den enkeltes livskvalitet og for muligheten til deltakelse i samfunnet. Det er et uttalt politisk mål at eldre skal kunne leve gode liv hjemme lenger. Man må sikre at eldre får muligheten til å finne seg en egnet bolig i et område der de har tilgang til et sosialt fellesskap, naturopplevelser, tjenester, butikker, kollektivsystem mm. Når vi snakker om aldersvennlige boliger, betyr ikke det spesialtilpassede boliger for eldre, men boliger som gjør den mer brukbar og passer for alle aldre. Kommunes har flere virkemidler å spille på når det gjelder å møte fremtidens behov for mer bærekraftige boligløsninger. Gjennom god by- og tettstedsplanlegging, samspill med innbyggerne og frivillig sektor, kan kommunene mobilisere ressurser og dempe behovet for heldøgns omsorgsplasser og helsetjenester ([Håndbok i aldersvennlige lokalsamfunn](#)).

Det er ofte mye som kan gjøres for å tilpasse boligen man allerede bor i, hvis man får informasjon om hvilke tiltak som kan settes inn på egen hånd, ved hjelp fra private initiativ eller fra NAV hjelpemidler.

Lokalkunnskap

I Bærum kommune er det startet et arbeid med å se på muligheten for å utvikle nye boformer og teste ved pilotering ([Nye boformer i Bærum kommune \(baerum.kommune.no\)](https://baerum.kommune.no)). Det er avsatt områder til pilotering av aldersvennlige boformer ([Planbeskrivelse \(Kommuneplanens arealdel 2022-2042\)](#)). I arbeidet med nye boformer er det blant annet gjennomført en workshop med innbyggere og en med utbyggere, med mål om å innhente innsikt for videre arbeid.

Kommunedirektøren er tidligere bedt om å gjennomføre en boligundersøkelse hvor målgruppen er alle over 60 år (FSK, sak 045/23). Respondentene i innbyggerundersøkelsen har besvart spørsmål angående boligønsker og behov. Av de 507 respondentene var 66 % over 60 år. Funnene ivaretar derfor behovet for innsikt for å planlegge best mulig for bæringenes boligønsker og behov etter pensjonsalder. Svarene kan også filtreres for detaljer om bosted og relevante andre variabler.

Respondentene bor i ulike boligkategorier samsvarende med statistikk for kommunen. Hele 95% eier sin egen bolig, 65 % av respondentene bor sammen med ektefelle og 34 prosent bor alene. På spørsmålet om det vil være mulig å bo i sin nåværende bolig selv om helsen skulle bli dårligere svarer 72 prosent at de fortsatt kan bo i nåværende bolig, med eller uten tilpasninger og/eller bistand. 19 prosent oppgir at de ikke kan bo i nåværende bolig, mens 9 prosent svarer at de ikke vet/er usikre. 38 prosent oppgir at de etter hvert ønsker å flytte til en bolig de kan bo i livet ut. 30 prosent ønsker ikke å flytte, mens 32 prosent vet ikke. Den viktigste årsaken til at respondentene ønsker å flytte er at nåværende bolig ikke har livsløpsstandard. Mange oppgir at de ønsker å flytte til en mindre bolig, mens andre vil bo mer i nærhet til butikker og servicetjenester de har behov for. Svarene på undersøkelsen er tilgjengelig på kommunens nettside: [aldersvennlig-barum-resultater-fra-undersokelse.pdf \(baerum.kommune.no\)](#)

Innenfor temaet bolig ble det i workshop pekt på nødvendigheten av å tilnærme seg tematikken fra flere sider. Fra et planperspektiv gjennom reguleringsarbeid, og det trekkes frem at variasjon i boligtyper innenfor samme område er viktig. Et annet perspektiv er muligheten for tilrettelegging av eksisterende bolig, og hvordan sette innbyggere i stand til å planlegge egen bolig. Det pekes på behovet for veiledning og planlegging for å flytte til mer egnet bolig (i tide). Ideer rundt innovative løsninger, teknologi og hvordan dette bør prøves ut ble trukket frem.

Når det kommer til hva som skal til for at det skal oppleves trygt å bo hjemme lenger, er tre ideer sentrale; mulighet for praktisk hjelp i hjemmet, forhold ved boligen og at den oppleves mest mulig tilgjengelig. Et fjerde aspekt er mulighetsrommet som ligger i å ta i bruk teknologi.

Videre dreier diskusjonen seg rundt at samskaping, forebygging og informasjon vil være viktig elementer fremover. Deltakerne snakker om kommunikasjon og forventninger. Flere trekker frem et behov forventningsavklaringer mellom politikken, tjenestene og innbyggere, som et sentralt premiss for fremtiden. Begrepet forventingsstyring løftes som et begrep som det bør jobbes videre med. Det aller meste krever involvering og eierskap på tvers av kommunes fagområder. Et sentralt spørsmål som reises er hvordan skape flyt og kontinuitet i beslutningsprosesser på tvers av sektorer.

Nærmiljø og transport

Fysisk utforming av omgivelsene er av svært stor betydning for trivsel og tilgjengelighet. Universell utforming er en forutsetning for å utvikle gode nærmiljø for alle. Eldre innbyggere skal oppleve nærmiljøet sitt som trygt og inkluderende. Planlegging kan bidra til at funksjoner folk bruker i hverdagen lokaliseres i nærheten av hverandre.

For å kunne fortsette å være aktive i samfunnet, er eldre mennesker avhengige av gode transportløsninger. Det vil si kollektivtransport, senior transportservice og gangbare nabolag, ikke

bare private biler. Nasjonale mål for transport passer godt sammen med målene om aldersvennlighet, som blant annet helsefremmende og sykkelvennlig planlegging, nærhetsbyen og fortetting ved knutepunkter. Transporttilbud er avgjørende for den enkeltes mulighet for å kunne fortsette å være aktiv i samfunnet. Eldre mennesker er avhengige av gode transportløsninger, også vinterstid.

Lokalkunnskap

Svarene på innbyggerundersøkelsen og i folkemøtet, viser at mange er fornøyd med turmulighetene og nærhet til butikker i sitt nærområde. De fleste føler seg og også trygge. Det er imidlertid mange (44 prosent) som savner tilstrekkelig med sitteplasser/benker. 24 prosent er heller ikke helt tilfreds med kulturtilbudet der de bor. 31 prosent mener det ikke er enkelt for funksjonshemmede å bevege seg i sitt nærområde.

Transport er et tema mange er opptatt av, og siden en stor andel eldre fortsatt kjører bil, er behovet for flere P-plasser aktuelt. Servicebussen er populær, og det ønskes et slik tilbud også om kvelden. Flere kjenner til Ruters løsning i Oslo med Rosa busser, og ønsker det velkomment. Transportløsninger kan utvikles i samarbeid med frivillige og organisasjoner, som for eksempel Lions som stiller med sjåfører til senioraktiviteter.

Betydningen av kultur, generasjonsmøter og grønne lunger trekkes frem i workshop. Unike identiteter i de forskjellige nærmiljøene er viktig å ivareta og bygge på. Tilgjengelighet, infrastruktur, samlokalisering og helårsbruk er begreper som løftes frem. Videre betydningen av å ha «alt» innenfor en viss radius. Knyttet til transport snakker deltakerne om at man må huske på at det er store forskjeller avhengig av hvor du befinner deg i kommunen. Transport fra A til B vil noen steder kreve flere bytter og ta lang tid, andre steder er tilbudet mye mer sømløst.

Kompetanse og kvalitet

Utfordringer med å rekruttere og beholde ulike typer helsepersonell er en kjent problemstilling, både nasjonalt og i Bærum kommune. Som det slås fast i Helsepersonellkommisjonens NOU 2023: 4 Tid for handling, er en konsekvens av demografiutviklingen at etterspørselen av helsepersonell øker, samtidig som personellveksten stopper opp.

En forutsetning for å utvikle en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste, er at de involverte – personellet, befolkningen og politikerne – har kunnskap om begrensninger og realiteter som utfordrer den offentlig finansierte helse- og omsorgstjenesten for hele befolkningen. Størstedelen av behovene til innbyggerne må dekkes gjennom egenmestring, frivillighet, pårørendestøtte og assistanse. Økt samarbeid mellom kommunen og næringsliv, private og ideelle organisasjoner vil også aktualiseres for å finne nye løsninger.

For å kunne levere trygge og effektive tjenester også i fremtiden, med mindre ressurser tilgjengelig, jobber tjenestene med å omstille sin drift i tråd med overordnede mål i kommuneplanen og strategiske innsatsområder. Det jobbes kontinuerlig med fag-, kvalitet- og kompetansehevende tiltak, og med tiltak for å beholde og rekruttere helsepersonell. Forebygging og økt innsats for at innbyggerne skal få flere gode år i eget hjem står sentralt. Tjenester til hjemmeboende styrkes. Samtidig skal kommunen ha sykehjemsplasser for de som trenger det.

Lokalkunnskap

Det er foretatt en kartlegging av bemanningssituasjonen innenfor sykehjem og hjemmetjenesten. Kartleggingen bekrefter at det er utfordringer knyttet til både det å rekruttere og beholde helsepersonell.

Deltakerne i workshop snakket om hva rett kompetanse og god tjenestekvalitet betyr når de fleste oppgavene skal løses i eget hjem. Innspillene spenner vidt, fra å omhandle betydningen av tillit til helsepersonell, kompetent personell, bruk av tilgjengelig ressurser og kompetanse, og tett samarbeid mellom frivillighet, næringsliv og helse- og omsorgstjenesten. Innsatsteam for å innbyggere i en endringsfase trekkes frem som tiltak. Videre løftes det frem testing av ulike turnuser og arbeidsordninger, for å dekke fremtidige behov. Det er viktig å kjenne til utfordringsbildet, men fremtiden skal ha fokus på og jobbe i mulighetsrommet.

Relevante kunnskapskilder per 14.02.2024

Relevante kunnskapskilder er oppgitt i en oversikt, noen er sitert i saken og andre benyttet som bakgrunnsinformasjon. Listen er ikke uttømmende og må oppdateres regelmessig.

Sentrale nasjonale føringer og reformer

- Meld. St. (2017-2018): [Leve hele livet — En kvalitetsreform for eldre](#)
- NOU 2023: 4: [Tid for handling — Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste](#)
- Meld. St. 15 (2022–2023): [Folkehelsemeldinga — Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjella](#)
- Meld. St. 24 (2022–2023): [Felleskap og meistring — Bu trygt heime](#)
 - [Bo trygt heime- reformens innsiktsarbeid](#)
 - [Stortingsbehandlingen](#)

Innsikt Bærum kommune

- Offisiell statistikk: [Bærum i tall](#)
- [Kommuneplanens samfunnsdel](#)
- [Kunnskapsgrunnlag for planstrategien](#)
- [Bærums folkehelseoversikt 2023-2027](#)

Innbyggerundersøkelser Bærum kommune

- Resultater innbyggerundersøkelse 2023: [Oppsummering](#)
- Kartlegging av ensomhet/boforhold 80+: [Dashboard](#)
- Folkemøtet 2023: [Oppsummering](#)

Tema: Bolig

- Agenda Kaupang: [Boligbehov for eldre innbyggere frem mot 2040](#)
- FHI: [Bomiljø og folkehelse](#)
- Husbanken: [Eldres boligønsker og bosituasjon](#)
- KS: [Bolig og et aldrende samfunn](#)
- KS: [Eksempelsamling – Bolig og et aldrende samfunn](#)
- KS: [Slik blir kommunen et aldersvennlig samfunn](#) (animasjonsfilm)
- KS og Senter for et aldersvennlig Norge: [Aktiv og sosial hele livet. Universelt utformede og aldersvennlige uteområder og møteplasser](#)
- Norske arkitekters landsforbund: [Håndbok i aldersvennlig stedsutvikling](#)
- SINTEF: [Bo hele livet. Nye bofellesskap og nabolag for gammel og ung](#)

Tema: Transport

- KS: [Transport i et aldersvennlig lokalsamfunn](#)
- KS: [Eksempelsamling - Transport i et aldersvennlig lokalsamfunn](#)

Tema: Nærmiljø/uteområder

- KS: [KS håndbok i aldersvennlige lokalsamfunn](#)
- KS: [Å utforme et aldersvennlig lokalsamfunn](#)
- KS: [Eksempelsamling - Å utforme aldersvennlige lokalsamfunn](#)

Tema: Samfunnsdeltakelse/medvirkning

- KS: [Samfunnsdeltakelse](#)
- KS: [Eksempelsamling - Samfunnsdeltakelse](#)
- KS: [Kommunikasjon og medvirkning - forutsetninger for aldersvennlig utvikling](#)
- KS: [Eksempelsamling - Kommunikasjon og medvirkning - forutsetninger for aldersvennlig utvikling](#)